

УДК 37.091.12-051 :91

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9\(37\)-519-530](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9(37)-519-530)

Яковлева Валентина Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології та географії, Житомирський державний університет імені Івана Франка, <https://orcid.org/0000-0001-5560-5099>

Власенко Руслана Петрівна кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії, Житомирський державний університет імені Івана Франка, <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. У статті розкриваються особливості різних видів практик у процесі підготовки майбутнього вчителя географії, що реалізується на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Висвітленні особливості проходження практики на усіх курсах бакалаврату здобувачами університету, Здійснено цілісний аналіз організаційних аспектів практичної підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми “Середня освіта (Географія)”. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Виокремлено, що педагогічна практика має комплексний характер, створює умови для мобілізації отриманих в університеті знань та вмінь. Її результати залежать від розуміння цілей і завдань практики, активності здобувача, вміння правильно об'єднати різні напрями педагогічної діяльності в єдиному навчально-виховному процесі, вести науково-дослідницьку роботу науково-педагогічного характеру. Доведено, що послідовність оволодіння здобувачами вищої освіти фаховою діяльністю до програм практик передбачений логічним взаємозв'язком теоретичного та практичного навчання. Зазначено шляхи вдосконалення практик у контексті підготовки майбутнього вчителя географії. Обґрунтовано різні види практик та значущість посилення практичної та професійної спрямованості освітнього процесу для закріплення інтегрованих географічних знань. З'ясовано, переважна більшість респондентів вважає: що проходження практик сприяє підвищенню рівня їх знань, професійній компетентності та набуттю практичних навичок. Відзначено, що важливу роль у методичній підготовці майбутнього вчителя географії відіграють навчальні та виробничі практики, які дають можливість здобувачам вищої освіти переконатися у правильному виборі професії, а також забезпечити формування готовності до

майбутньої професійної діяльності. Усвідомлено, що практична підготовка майбутніх учителів географії має практико-орієнтований характер і спрямована не лише на засвоєння певного кола методичних знань, а й формування фахових умінь практично вирішувати реальні ситуації.

Ключові слова: практична підготовка, майбутній вчитель географії, професійна діяльність, освітньо-професійна програма, навчальна психолого-педагогічна практика, навчальна фізико-географічна практика, педагогічно-психологічна практика, виробнича практика.

Yakovleva Valentina Anatolyivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Ecology and Geography, Zhytomyr Ivan Franko State University, <https://orcid.org/0000-0001-5560-5099>

Vlasenko Ruslana Petrivna Candidate of biological sciences, Associate Professor of the Department of Ecology and Geography? Zhytomyr Ivan Franko State University, <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

PRACTICAL COMPONENT IN THE PROCESS OF TRAINING FUTURE TEACHER OF GEOGRAPHY

Abstract. The statistics reveals the peculiarities of the preparation of various types of practice in the process of the future teacher of geography, implemented at the first (bachelor's) level of higher education at Zhytomyr State University named after Ivan Franko.

The features of internship in all undergraduate courses are covered by university applicants. It was carried out a holistic analysis of the organizational aspects of practical training of applicants for education at the first (bachelor's) level of the educational and professional program "Secondary Education (Geography)".

The state of the problem under study in pedagogical theory and practice is analyzed. It is highlighted that pedagogical practice is complex in nature and creates conditions for mobilizing the knowledge and skills acquired at the university.

Its results depend on an understanding of the goals and objectives of the practice, the activity of the applicant, the ability to combine different areas of pedagogical activity in a single educational process correctly, and conduct research work of a scientific and pedagogical nature. It has been proven that the sequence of higher education applicants mastering professional activities in internship programs is provided for by the logical relationship of theoretical and practical training.

Ways to improve practices in the context of training a future geography teacher are indicated. Different types of practices and the importance of strengthening the practical and professional orientation of the educational process to consolidate integrated geographical knowledge are substantiated.

It was found that the majority of respondents believe that undergoing internships helps to increase the level of their knowledge, professional competence

and the acquisition of practical skills. It is noted that various types of practices play an important role in the methodological training of future geography teachers, allowing applicants for higher education to be convinced of the right choice of profession, as well as to ensure the formation of readiness for future professional activities.

It is realized that the practical training of future geography teachers is practice-oriented in nature and is aimed not only at mastering a certain range of methodological knowledge, but also at developing professional skills to practically solve real situations.

Keywords: practical training, future geography teacher, professional activity, educational and professional program, educational psychological and pedagogical practice, educational physical and geographical practice, pedagogical psychological practice, production practice.

Виклад основного матеріалу. Реформа Нової української школи потребує ініціативного, висококваліфікованого вчителя географії – умотивованого, здатного до перетворень, спроможного брати участь у створенні школи, до якої приємно ходити учням, яка вчить критично мислити, умінням висловлювати та відстоювати власну думку, виховує відповідальних громадян, у якій пануватиме співпраця та взаєморозуміння. Потреба в підготовці таких педагогічних працівників, вчителів нової генерації, є необхідною умовою для збільшення в освітніх програмах питомої ваги практичної підготовки, що забезпечуватиме майбутніх вчителів географії практичними знаннями, шляхом проходження навчальної, виробничої та педагогічної практики, це означає першочергову увагу до освітнього процесу направлено на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистостей застосовувати теоретичні знання на практиці, готовність здобувача вищої освіти до здійснення професійних функцій, вирішення завдань професійної діяльності. У процесі практики закладаються основи професійної майстерності: формуються особистісні й професійні якості, інтерес і творче ставлення до професії вчителя географії, організаторські здібності, такт, комунікативні вміння, оволодіння сучасними педагогічними технологіями, засобами та методами педагогічного дослідження тощо. Під час проходження педагогічної практики переважна більшість здобувачів вищої освіти приймають рішення щодо подальшої роботи в закладах середньої освіти

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання практичної складової у процесі підготовки майбутніх вчителів географії в дослідженнях таких авторів як: Л. Донченко, О. Непша, Т. Зав'ялова, В. Іванова; М. Воронка, А. Проценко; М. Адобовська, В. Тригуб; О. Браславська, С. Совгіра, В. Яковлева, Р. Власенко, Т. Андрійчук. Аналіз наукових праць про практичну підготовку майбутніх вчителів географії свідчить, що науковці приділяють належну увагу окресленій вище проблемі, зокрема таким її питанням, як: формування професійно важливих компетенцій майбутніх учителів географії в процесі

практичної підготовки; роль педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя географії; педагогічна практика в системі формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії; педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти [1 - 4, 7, 8]

Мета статті: проаналізувати навчальні та виробничі практики у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, а також визначити їх вплив та значення на професійну діяльність майбутнього вчителя географії.

Виклад основного матеріалу. Організація навчальних та виробничих практик у Житомирському державному університеті імені Івана Франка розробляється у відповідності до нормативних документів України та положень: «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» та «Положення про практики здобувачів вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка» [5, 6]. Організація практики на всіх її етапах повинна бути спрямована на виконання вимог щодо рівня підготовки випускників відповідно до спеціальності. Окрім того, послідовність оволодіння студентами фаховою діяльністю до програм практик передбачає логічний взаємозв'язок теоретичного та практичного навчання [2, 3, 7, 8].

На освітньо-професійній програмі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Середня освіта (Географія) у Житомирському державному університеті імені Івана Франка передбачено практики (шість навчальних та дві виробничі) (рис. 1): навчальні фізико-географічні, що проводяться у другому, четвертому та шостому семестрах; навчальна психолого-педагогічна – у третьому семестрі; навчальна педагогічно-психологічна – у четвертому семестрі; навчальна практика з соціальної та економічної географії України у сьомому семестрі; виробнича (педагогічна) практики відповідно у 7 та 8 семестрах.

Рис. 1 Модель практичної підготовки на ОПП Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Значущою для посилення практичної та професійної спрямованості освітнього процесу, закріплення інтегрованих географічних знань є навчальна фізико-географічна практика на першому курсі, де майбутні фахівці вивчають фахові освітні компоненти: “Картографія з основами топографії”, “Загальне землезнавство”, “Геологія”, тощо опанування яких неможливе без практичного закріплення отриманих теоретичних відомостей; здобувачі вищої освіти набувають умінь і первинних практичних навичок роботи з аналоговими геодезичними приладами, виконують комплекс польових геологічних робіт, способів та правил використання карт у вирішенні наукових та практичних фахових задач, що є особливістю цієї практики. В рамках навчальної практики з геології та загального землезнавства здобувачі вищої освіти першого курсу освітньої програми Середня освіта (Географія) ознайомились з особливостями геологічної будови Житомирщини, здійснивши екскурсію геологічними стежками Коростишівщини. Практиканти відвідали один з найбільших в Україні кар’єрів по видобутку граніту, який відрізняється великою кількістю варіантів свого кольору. Особливістю цієї місцевості є те, що на крутих берегах р. Тетерів, ліворуч від дороги Київ-Житомир, біля в’їзду до м. Коростишева у скельних обривах висотою до 10 м відслонюються граніти коростишівського типу – сірі середньозернисті порфіробластичні, які відносяться до житомирського комплексу палеопротерозою (вік 2,04 млрд років). У геоструктурному відношенні коростишівські граніти пов’язані з Волинським тектонічним блоком Українського щита.

У своїх звітах здобувачі вищої освіти відмітили, що програму практики вони виконали у повному обсязі.

Навчальна психолого-педагогічна та навчальна фізико-географічна практики на другому курсі для майбутніх вчителів географії є основою успішного забезпечення професійної педагогічної діяльності, навчальна психолого-педагогічна дозволяє поглибити і закріпити набуті в університеті теоретичні знання, оволодіти сучасними методами вивчення особистості учня, виробленням умінь та навичок організації, проведенням та оформленням результатів дослідження пізнавальних процесів, особистісної сфери здобувача освіти, складанням його психологічної характеристики; ознайомлення з особливостями роботи вчителя географії, класного керівника; оволодіння здобувачами сучасними методами, навичками, вміннями та способами самоорганізації та організації праці майбутньої професійної діяльності; формування у них професійних умінь та навичок здійснення продуктивної самостійної педагогічної діяльності в освітньо-професійному середовищі закладу загальної середньої освіти; виховання потреби систематично поповнювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Навчальна фізико-географічна практика на другому курсі формує у здобувачів практичні навички проведення досліджень в польових умовах. Дозволяє набуті навички роботи з метеорологічними та геодезичними приладами; виконувати найпростіші топографічні зйомки та проводити

мікрокліматичні спостереження. Вивчення в природних умовах продуктів екзо- і ендогенних процесів та набувати навичок обстеження і документації геологічних об'єктів (природних і техногенних відслонень гірських порід). З цією метою здобувачі вищої освіти ОП Середня освіта (Географія) відвідали селища Дениші та Тригир'я. Викладачі ознайомили їх геологічними особливостями унікальних об'єктів Житомирщини та природою рідного краю. За 20 км до Житомира, між селами Дениші – Тригир'я, прямовисні скелі вздовж р. Тетерів висотою 30 м протягом майже 5км утворюють каньйоноподібну долину, тут створені всі умови для проведення туристичного орієнтування. Також ця практика продовжилася на південно-західній окраїні Житомира, де в районі міського парку по обох берегах каньйоноподібної долини Тетерева здійснюються гранітні скелі – Скеля Чацького, на лівому березі і Чотири Брати на правому.

Корисним для практикантів другого курсу було відвідування Житомирського обласного центру з метеорології. Здобувачі вищої освіти ОП Середня освіта (Географія) ознайомилися з особливостями роботи метеостанції, вимогами до облаштування метеорологічного майданчика, розміщенням приладів та обладнанням на ньому, типовим порядком проведення спостережень і формою запису результатів метеорологічних досліджень. Звернулася увага на особливості проведення екскурсій на метеорологічній станції та важливість її при вивченні географії у закладах загальної середньої освіти. Ознайомлення здобувачів вищої освіти допомогло розібратися під час практики у складній геологічній будові рідного краю та роботою метеостанції тощо.

Особливістю навчальної педагогічно-психологічної практики на третьому курсі є спрямування на формування прикладних умінь у майбутніх фахівців та розвиток у них індивідуальних і спеціально-професійних здібностей: когнітивних, дидактичних, методичних, виховних, організаційних, комунікативних та ін. Тому здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідати не менше 10-15 уроків та здійснити узагальнення щодо мети, завдань та досягнутого результату проведеного заняття, структури заняття, використаних методів та засобів роботи з аудиторією. У процесі проходження педагогічно-психологічної практики майбутній вчитель географії повинен ознайомитися з документацією класного керівника (плани виховної роботи, доручення учнів), здійснювати організаційно-виховну роботу з класним колективом (узгодити з класним керівником тему виховного заходу, організувати його спільно з учнями і провести за методикою колективних творчих справ). Особливістю означеної практики є набуття первинного досвіду фахової діяльності.

Навчальна фізико-географічна практика, що проходить на третьому курсі поглиблює та закріплює теоретичні знання з фізичної географії України, продовжує вдосконалення фахових компетентностей здобувачів стосовно фізико-географічних досліджень у процесі комплексного фізико-географічного вивчення своєї місцевості та території України, знайомить з фізико-

географічною характеристикою природних зон України, аналізує взаємозв'язок природних компонентів з фізико-географічними процесами в межах певної природної зони, а також залучає здобувачів до науково-дослідної роботи. Проведення навчальної практики базується на закріпленні вмінь і навичок, отриманих здобувачем вищої освіти під час опанування освітньої компоненти «Фізична географія України», формування фахових компетенцій. Для якісного виконання завдання з навчальної практики здобувачі докладно ознайомились з методиками збору та обробки інформації, особливостями її проведення. З цією метою здобувачі вищої освіти, разом з викладачами кафедри екології та географії ознайомились з особливостями будови різних структур земної кори у межах смт. Хорошів та с. Лезники Житомирської області.

У смт. Хорошів знаходиться «Музей коштовного і декоративного каміння» один із відомих геологічних музеїв України та світу. Експозиція музею займає п'ять залів. Зібрання унікальних мінералів та гірських порід з камерних пегматитів Волині зробили музей популярним як серед геологів-фахівців, так і широких верств населення. У вітринах Музею демонструються зелені кристали берилу, ніжно-блакитні аквамарини, прозорі зразки гірського кришталю, димчастого кварцу та чорного моріону; рожеві, блакитні і поліхромні топази, багряно-фіолетові кристали аметисту та багато інших дивовижних мінералів та гірських порід. Всього їх біля 1800 зразків із геологічних утворень України, Європи, Америки, Африки та інших місць світу [7]. Колекція Музею постійно поповнюється новими зразками як з українських, так і зарубіжних геологічних родовищ.

Відвідування лезниківського кар'єру, що розташований неподалік від селища Лезники Житомирського району Житомирської області. Лезниківський граніт відноситься до середньозернистих твердих гірських порід. Колір червоний з широкою палітрою варіативних відтінків: від темно-коричневого і багряного до темно-рожевого, майже малинового з великою кількістю темних точкових вкраплень чорного і коричневого кольору. Лезниківський граніт не просто міцний, але ще й дійсно практичний камінь. У нього найкращі серед українських гранітів показники морозостійкості і стійкості до вологи, тому його нерідко застосовують для виробництва об'єктів екстер'єру. Також універсальні властивості каменю дозволяють застосовувати його у всіх видах внутрішніх будівельних робіт і проектів. Екскурсія до смт Хорошів та с. Лезники допомогла здобувачам краще засвоїти фізико-географічної особливості Житомирщини [7]

Навчальна практика з економічної та соціальної географії України на четвертому курсі має на меті поглибити і закріпити теоретичні знання з економічної і соціальної географії, продовжити розвиток навчальних умінь та навичок майбутніх вчителів географії стосовно соціально-економічних досліджень у процесі комплексного суспільно-географічного вивчення конкретного регіону, знайомство з елементами галузевих територіальних систем, аналіз взаємозв'язку природних компонентів з соціально-економічними

процесами в межах регіону, а також залучити студентів до науково-дослідної роботи. Для якісного виконання завдання з навчальної практики з соціальної та економічної географії України здобувачі вищої освіти докладно ознайомлюються з методиками збору та обробки інформації та особливостями її проведення [7].

Практика проходить переважно на підприємствах Житомирщини. Здобувачі вищої освіти ознайомилися з особливостями роботи підприємств різних секторів економіки України - первинного, вторинного та третинного. Зокрема майбутні вчителі географії дослідили діяльність та особливості таких підприємств як: приватна агрофірма «Єрчики», ПП «Камянобрідське», що займається вирощуванням зернових та технічних культур, кормовиробництвом та утримує племінну молочну і м'ясну худобу і свиней, дослідження особливостей розвитку добувної промисловості України на прикладі Лезнеківського родовища граніту, Коростишівського кар'єру та інших, відвідування музею коштовного і декоративного каміння (м. Хорошів); Вивчення особливостей металургійної промисловості (на прикладі ТОВ «ОНВІ») та хімічної промисловості (на прикладі ТОВ Укркалі, ПрАТ «Ліктрави») [7].

Проведено оцінку економіко-географічного положення об'єкту дослідження, ознайомлення з природними та антропогенними ландшафтами Житомирської області на прикладі Шодуарівського парку, ботанічного саду Поліського університету, агробіостанції ЖДУ імені Івана Франка та інших; Вивчення харчової промисловості відбувалося на прикладі ТОВ «Житомирські ласощі», ТОВ «Рудь», «Бердичівський пивоварний завод» та ін. Ознайомлення та вивчення будівельного комплексу (на прикладі ОАО «Житомирський комбінат силікатних виробів», ПРАТ «БІО МЕД СКЛО» та ін.). Вивчення деревообробної промисловості на прикладі ПП Гордей-Граніт м.Житомира. Вивчення особливостей виробництва деревини та паперу на прикладі ТОВ «Житомирський картонний комбінат».

Вивчення транспорту, торгівлі, освіти, науки здійснено на прикладі підприємств Житомирщини (Житомирський обласний краєзнавчий музей, торгівельна мережа супермаркетів СІЛЬПО та інші). Проведено систематизацію зібраних матеріалів та презентовано звіт з навчальної практики.

Виробнича (педагогічна) практика полягає у оволодінні формами та методами організації викладання географічних дисциплін у закладах середньої освіти, закріплені системи знань в галузевих напрямках географічної науки; створені умов для формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії. Змістом передбачено, насамперед, формування інтегрованих знань, набутих у процесі вивчення дисциплін фахового спрямування, отримання навичок виконання самостійного дослідження, розвиток особистісних та професійних компетентностей, пов'язаних із вирішенням прикладних проблем у галузях географічних дисциплін та методики навчання і виховання географії, готовність до виконання дипломної роботи. Це впливає на нестан-

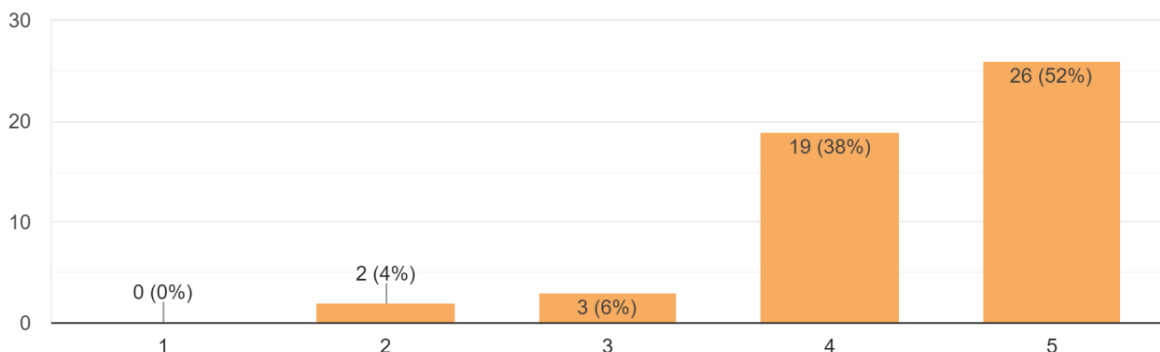
дартність мислення, вміння правильно оцінювати загальну задачу, здатність аналітичного підходу при обґрунтуванні прийнятого рішення, ефективність використання варіантного проектування, вміння стисло подати й аргументовано захистити свою точку зору, використовують інформаційне забезпечення у своїх наукових дослідженнях, що є особливостями цієї практики. Основними завданнями виробничої (педагогічної) практики є: поглиблення і закріплення теоретичних знань, використання їх на практиці; розвиток потреби в самоосвіті; виховання професійних якостей особистості майбутнього фахівця; формування професійних умінь і навичок; вивчення досвіду роботи; уміння здійснювати професійну діяльність; участь у науково-дослідній роботі та формування творчого підходу до вирішення поставлених завдань [7, 8].

Виробнича (педагогічна) практика для здобувачів вищої освіти ОП Середня освіта (Географія), четвертого курсу проходить у закладах середньої освіти у відповідності до підписаних договорів. Під час виробничої (педагогічної) практики майбутні вчителі географії проводять уроки у закладах загальної середньої освіти. Відповідність використання різних методів навчання, вміле поєднання інформаційних та пошукових методів з технічними засобами обумовило позитивний результат практики та готовність здобувачів до майбутньої професії вчителя географії.

Протягом 2024 навчального року серед бакалаврів проводилося анкетування, яке охопило 50 майбутніх вчителів географії ОПП Середня освіта (Географія) Житомирського державного університету імені Івана Франка.

З'ясувалося, що під час практик 26 здобувачів вищої освіти (52%) оцінили максимально свою готовність до педагогічної діяльності, а 19 респондентів (38%) – на 4 бали і лише 5 опитаних, (10%) оцінили на 2 та 3 бали (рис. 1)

Оцініть на скільки ви відчули на практиці готовність до педагогічної діяльності (1 - мінімальне значення, 5-максимальне значення)
50 відповідей

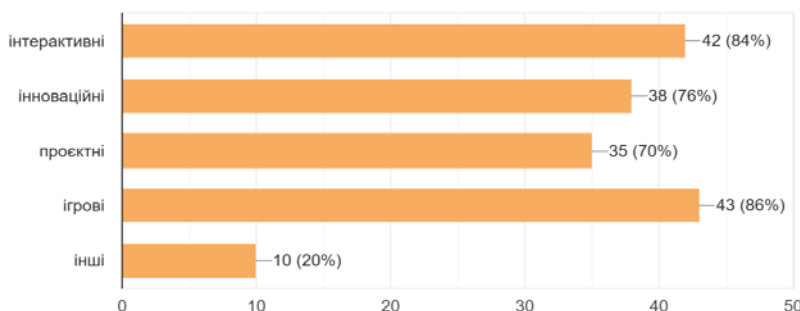

Рис. 1 Анкетування здобувачів щодо практичної підготовки на ОПП Середня освіта (Географія) бакалаврського рівня вищої освіти щодо готовності до педагогічної діяльності

Під час анкетування більшість здобувачі оцінили свою теоретичну та практичну підготовку в Житомирському державному університеті імені Івана Франка на високому рівні.

У процесі практичної підготовки майбутнього вчителя географії важливою складовою є використання різних методів, технологій, якими володіють здобувачі. У практичній діяльності вони надають перевагу інтерактивним, ігровим технологіям. Щодо нових технологій, що найчастіше використовуються при підготовці до уроків географії, майбутні учителі застосовують: ігрові (86%), інтерактивні (84%) та інноваційні технології (76%), а також проєктні (70%) та інші (10%) (рис. 2).

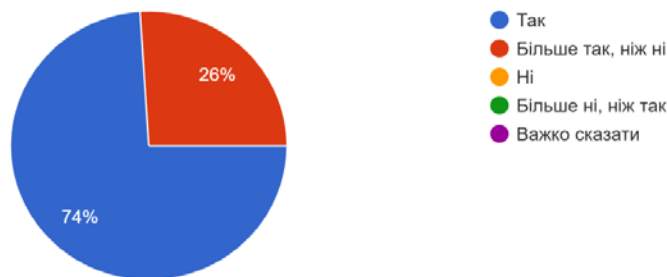
Які нові технології навчання ви найчастіше використовували при підготовці до проведення уроків географії?
50 відповідей

Рис. 2 Анкетування здобувачів щодо практичної підготовки на ОПІ Середня освіта (Географія) бакалаврського рівня вищої освіти щодо нових технологій навчання, що найчастіше використовуються на уроках географії

За результатами опитування з'ясовано: переважна більшість респондентів вважає, що проходження практик сприяє підвищенню їх рівня знань, професійних компетентностей та практичних навичок (рис.3)

Як Ви вважаєте, проходження практики сприяло підвищенню рівня Ваших знань, професійних компетентностей та практичних навичок?
50 відповідей

Рис. 3 Анкетування здобувачів щодо практичної підготовки на ОПІ Середня освіта (Географія) бакалаврського рівня вищої освіти щодо сприяння підвищенню рівня професійних компетентностей та практичних навичок

Дослідивши практичне навчання майбутнього вчителя географії щодо подальшої фахової діяльності прийшли до висновку, що досліджуваний феномен є цілісним, інтегративним, особистістично-професійним утворенням, який акумулює сукупність професійно-педагогічних, загальнодидактичних і методичних знань, умінь, компетенцій, досвіду набутих під час навчання в закладі вищої освіти та проходженні різних видів практик.

Висновки. Отже, важливу роль у методичній підготовці майбутнього вчителя географії відіграють різні види практик, які дають можливість здобувачам вищої освіти переконатися у правильному виборі професії, а також забезпечують формування готовності до майбутньої професійної діяльності. Практична підготовка майбутнього учителя географії має практико-орієнтований характер і спрямована не лише на засвоєння певного кола методичних знань, а й формування фахових умінь практично вирішувати реальні ситуації.

Література:

1. Адобовська М. В., Тригуб В. І. Роль педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя географії. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». 2019. №2. С. 57–71.

2. Браславська О.В., Совгіра С. В. Педагогічна практика в системі формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2024. Вип. 7. С. 13-17.

3. Воронка М. І., Проценко А. А. Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. Педагогіка формування творчої особистості. Запоріжжя : КПУ. 2020. Вип. 69. Т. 2. С. 57–61.

4. Донченко Л.М., Непша О.В., Зав'ялова Т.В., Іванова В.М. Особливості формування професійно важливих компетенцій майбутніх учителів географії в процесі практичної підготовки. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. 2020. Вип. 2 (69). С. 112-117.

5. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (дата звернення: 25.08.2024)

6. Положення про практики здобувачів вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. URL: https://zu.edu.ua/offic/pro_praktyku.pdf (дата звернення: 27.08.2024)

7. Яковлева В.А., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Сучасні технології у процесі навчання соціально-економічної географії України та світу. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип.38. С. 57-61.

8. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L..The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS). 2024. Vol. 17. P. 137-146.

References:

1. Adobovska M. V., & Tryhub V. I. (2019) Rol pedahohichnoi praktyky u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia heohrafii. [The role of pedagogical practice in the formation of professional competence of the future teacher of geography.] *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii «Pedahohichni nauky»*. №2. S. 57–71 [in Ukrainian].

2. Braslavskaya O.V., & Sovhira S. V. (2024) Pedagogichna praktyka v systemi formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia heohrafii. [Pedagogical practice in the system of formation of professional competence of the future teacher of geography] *Naukovi zapysky. Seria "Pedagogichni nauky"*. Vyp. 7. S. 13-17 [in Ukrainian].

3. Vorovka M. I., & Protsenko A. A. (2020) Pedagogichna praktyka yak zasib formuvannya profesiinoi maisternosti vchytelia v umovakh reformuvannya osvity. [Pedagogical practice as a means of forming a teacher's professional skill in the conditions of education reform] *Pedagogika formuvannya tvorchoi osobystosti. Zaporizhzhia : KPU*. Vyp. 69. T. 2. S. 57–61. [in Ukrainian].

4. Donchenko L.M., Nepsha O.V., Zavialova T.V., & Ivanova V.M. (2020) Osoblyvosti formuvannya profesiino vazhlyvykh kompetentsii maibutnikh uchyteliv heohrafii v protsesi praktychnoi pidhotovky. [Peculiarities of formation of professionally important competencies of future geography teachers in the process of practical training] *Pedagogika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zb. nauk. pr. Vyp. 2 (69)*. S. 112-117. [in Ukrainian].

5. Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy. [Provisions on the practice of students of higher educational institutions of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (data zvernennia: 25.08.2024) [in Ukrainian]

6. Polozhennia pro praktyky zdobuvachiv vyshchoi osvity u Zhytomyrskomu derzhavnomu universyteti imeni Ivana Franka. [Regulations on the practices of higher education applicants at Zhytomyr Ivan Franko State University] URL: https://zu.edu.ua/offic/pro_praktyku.pdf (data zvernennia: 27.08.2024) [in Ukrainian]

7. Iakovleva V.A., Vlasenko R.P., & Andriichuk T.V. (2021). Suchasni tekhnolohii u protsesi navchannia sotsialno-ekonomichnoi heohrafii Ukrainy ta svitu. [Modern technologies in the process of teaching socio-economic geography of Ukraine and the world]. *Innovatsiina pedagogika*. Vyp. 38. S. 57-61 [in Ukrainian].

8. Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., & Kolodina L. (2024). The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. Vol. 17, P. 137-146.